

دانشگاه علامه طباطبایی

دانشکده روان شناسی و علوم تربیتی

موضوع :

رابطه شیوه های فرزند پروری مادران با ابعاد شخصیتی آنها در کارمندان آموزش و پرورش منطقه زواره

استاد راهنما :

آقای دکتر ابوالفضل کرمی

استاد مشاور:

آقای دکتر نور علی فرخی

دانشجو :

هادی اکبری

پایان نامه

برای دریافت درجه کارشناسی ارشد در رشته مشاوره مدرسه

سال تحصیلی ۸۹ - ۸۸

بانا مہا لکھنؤ

تقدیم به:

روح پاک برادرم که عشقش تپش قلبم
و محرک حرکت است

و

همسر مهربانم

ژوبر می گوید:

در تربیت همیشه باید گرم و
سخت گرفت، نه سرد و سست

تقدیر و تشکر

به ثمر رسیدن هر کار علمی به تنهایی امکانپذیر نمی باشد. بی تردید حمایتها و محبتهای همه افرادی که به نحوی در انجام یک پژوهش مشارکت دارند در نیل به اهداف پژوهش موثر است. این پژوهش نیز جز با حمایت های بی دریغ اساتید ارجمند امکان پذیر نبود. هر چند اشاره به نام این عزیزان کمترین کار در سپاسگذاری از زحماتشان است اما تبرک ذکر نام این بزرگواران در این پژوهش برای من یادآور قدرشناسی است.

لازم است از جناب آقای دکتر ابوالفضل کرمی استاد راهنمای عزیزم به پاس تمام راهنمایی های موثر شان تشکر و قدردانی نمایم. افتخار حضور آقای دکتر نور علی فرخی بعنوان استاد مشاور برای اینجانب فرصت مغتنمی بود تا به قدر وسع خود بتوانم هم از توانمندی علمی ایشان در اجرای این پژوهش بهره ببرم و هم از مهربانی های ایشان درس زندگی بیاموزم. بر خود واجب می دانم از سایر اساتید ارجمندم که چه در اجرای این پژوهش و چه در دوران تحصیل همواره بنده را مشمول لطف خود داشته اند تشکر نمایم.

- ۱- جناب آقای دکتر اعتمادی به پاس انسانیت و بزرگواریش
- ۲- جناب آقای دکتر آریا بابت راهنمایی های دلسوزانه اش
- ۳- سرکار خانم دکتر خدیجه آراین به خاطر تعهدشان به علم
- ۴- آقای دکتر کیومرث فرحبخش به جهت همه مهربانی هایش

چکیده

این تحقیق به منظور بررسی رابطه بین شیوه های فرزند پروری مادر با ابعاد شخصیتی او به روش همبستگی صورت گرفته است. نمونه آماری شامل ۱۱۰ نفر بود، افراد نمونه همان جامعه مورد مطالعه یعنی تمامی دبیران زن شهر زواره بود. در تحقیق حاضر از دو نوع پرسشنامه شیوه های فرزند پروری و مدل پنج عاملی شخصیت (فرم کوتاه، ۶۰ سئوالی) استفاده شد. برای تجزیه و تحلیل اطلاعات از روش آماری (Anova) استفاده گردید. یافته ها نشان داد که بین شیوه فرزندپروری استبدادی با بعد شخصیتی روان رنجورخویی و وجدانی بودن در سطح $0/05$ رابطه معنادار وجود دارد ($r=0/1$)، ولی بین شیوه فرزند پروری استبدادی با ابعاد توافق، برون گرایی و باز بودن به تجربه شخصیت رابطه معنادار وجود ندارد. بین شیوه فرزند پروری سهلگیرانه با ابعاد روان رنجورخویی، برون گرایی وجدانی بودن و باز بودن به تجربه شخصیت رابطه معنادار وجود ندارد، ولی بین شیوه فرزند پروری سهلگیرانه با بعد توافق شخصیت در سطح $0/50$ رابطه معنادار وجود دارد، بین شیوه فرزند پروری مقتدرانه با هیچیک از ابعاد شخصیت یعنی روان رنجور خویی، توافق، برون گرایی، وجدانی بودن و باز بودن به تجربه رابطه معنادار وجود ندارد.

کلید واژه: شیوه های فرزند پروری، ابعاد شخصیت، روش همبستگی.

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

فصل اول : کلیات پژوهش

۲.....	مقدمه
۴.....	بیان مسئله
۵.....	اهمیت و ضرورت مسئله
۶.....	اهداف پژوهش
۷.....	فرضیه های پژوهش
۸.....	متغیر های پژوهش
۸.....	تعریف نظری و عملیاتی متغیر های

فصل دوم : مبانی نظری و تجربی

۱۲.....	مبانی نظری پژوهش
۱۲.....	شیوه های فرزند پروری
۱۳.....	اهمیت پدر و مادر در جنبه الگویی، تربیت از راه الگو سازی
۱۳.....	اهمیت مادر و روابط متقابل مادر-کودک
۱۴.....	طبقه بندی خانواده ها
۱۵.....	الف) خانواده های مقتدر
۱۷.....	ب) خانواده های استبدادی
۱۸.....	ج) خانواده های آزاد گذار و سهل گیر
۱۹.....	حالات مختلف رفتار والدین نسبت به فرزندان

- الف) والدین با محبت و سهلگیر..... ۱۹
- ب) والدین با محبت و محدود کننده..... ۱۹
- ج) والدین متخاصم و محدود کننده..... ۲۰
- د) والدین متخاصم و سهلگیر..... ۲۰
- الگوی وینتر باتوم..... ۲۰
- الف) بعد استقلال آموزی..... ۲۰
- ب) بعد تسلط آموزی..... ۲۱
- ج) بعد مراقبت آموزی..... ۲۱
- شخصیت..... ۲۱
- تعریف شخصیت..... ۲۱
- خصوصیات شخصیت..... ۲۳
- مطالعه شخصیت..... ۲۳
- رویکردهای شخصیت..... ۲۴
- الف) رویکرد روان تحلیلی..... ۲۵
- ب) رویکرد نو روان تحلیلی..... ۲۶
- پ) رویکرد عمر..... ۲۶
- ت) رویکرد پدیدار شناختی..... ۲۷
- ث) رویکرد شناختی..... ۲۸
- ج) رویکرد رفتاری..... ۲۸
- چ) رویکرد یادگیری اجتماعی..... ۲۹
- ح) رویکرد حیطه محدود..... ۲۹

- ۳۰.....(خ) رویکرد صفات و تحلیل عوامل
- ۳۲.....الگوی پنج عاملی شخصیت
- ۳۳.....پنج عامل بزرگ شخصیت: رابرت مک کری و پل کاستا
- ۳۵.....(الف) روان رنجور خویی
- ۳۵.....(ب) برون گرایی
- ۳۵.....(پ) باز بودن به تجربه
- ۳۶.....(ت) توافق
- ۳۶.....(ث) وجدانی بودن
- ۳۷.....پژوهش های تجربی درباره ی سه متغیر اصلی پژوهش

فصل سوم: روش شناسی

- ۴۳.....طرح تحقیق
- ۴۳.....جامعه آماری
- ۴۳.....نمونه و روش نمونه گیری
- ۴۳.....ابزار های پژوهش
- ۴۳.....(الف) پرسشنامه شیوه های فرزند پروری کوپر اسمیت
- ۴۴.....(ب) پرسشنامه شخصیتی پنج عاملی مک کری و کاستا (۱۹۹۲) NEO_PI_R
- ۴۵.....روش اجرا و جمع آوری اطلاعات پژوهش
- ۴۶.....روش تجزیه و تحلیل داده ها

فصل چهارم: تحلیل داده ها

- ۴۸.....ارائه داده های توصیفی
- ۵۵.....تحلیل داده ها

فصل پنجم: بحث و نتیجه گیری

۷۹ بحث و نتیجه گیری

۸۸ محدودیت ها

۸۹ پیشنهادها

کتابنامه

۹۰ الف) منابع فارسی

۹۲ ب) پایانامه فارسی

۹۳ ج) منابع انگلیسی

پیوست

فهرست جداول

عنوان	صفحه
جدول شماره (۱-۴) توزیع فراوانی متغیر شیوه فرزند پروری استبدادی.....	۴۷
جدول شماره (۲-۴) شاخص های آماری متغیر شیوه فرزند پروری استبدادی.....	۴۸
جدول شماره (۳-۴) توزیع فراوانی متغیر شیوه فرزند پروری سهلگیرانه.....	۴۹
جدول شماره (۴-۴) شاخص های آماری متغیر شیوه فرزند پروری سهلگیرانه.....	۴۹
جدول شماره (۵-۴) توزیع فراوانی متغیر شیوه فرزند پروری مقتدرانه.....	۴۹
جدول شماره (۶-۴) شاخص های آماری متغیر شیوه فرزند پروری مقتدرانه.....	۵۰
جدول شماره (۷-۴) توزیع فراوانی نمرات متغیر شخصیتی روان رنجورخویی.....	۵۰
جدول شماره (۸-۴) شاخص های آماری متغیر شخصیتی روان رنجورخویی.....	۵۰
جدول شماره (۹-۴) توزیع فراوانی نمرات متغیر شخصیتی باز بودن به تجربه.....	۵۱
جدول شماره (۱۰-۴) شاخص های آماری متغیر شخصیتی باز بودن به تجربه.....	۵۱
جدول شماره (۱۱-۴) توزیع فراوانی نمرات متغیر شخصیتی وجدانی بودن.....	۵۲
جدول شماره (۱۲-۴) شاخص های آماری متغیر شخصیتی وجدانی بودن.....	۵۲
جدول شماره (۱۳-۴) توزیع فراوانی نمرات متغیر شخصیتی برون گرایی.....	۵۳
جدول شماره (۱۴-۴) شاخص های آماری متغیر شخصیتی برون گرایی.....	۵۳
جدول شماره (۱۵-۴) توزیع فراوانی نمرات متغیر شخصیتی توافق.....	۵۳
جدول شماره (۱۶-۴) شاخص های آماری متغیر شخصیتی توافق.....	۵۴
جدول شماره (۱۷-۴) ضریب همبستگی پیرسون بین متغیرهای مورد تحقیق.....	۵۴
جدول (۱۸-۴) مشخصه های افراد گروه نمونه بر حسب شیوه فرزندپروری استبدادی مادران با بعد روان رنجورخویی شخصیت N.....	۵۵

جدول (۴-۱۹) نتایج تحلیل واریانس (ANOVA) شیوه فرزندپروری استبدادی مادران با بعد روان رنجورخویی یا عصبیت N	۵۶
جدول (۴-۲۰) نتایج آزمون تعقیبی توکی (tukey) برای مقایسه دو جدول میانگین‌ها	۵۶
جدول (۴-۲۱) مشخصه‌های افراد گروه نمونه برحسب شیوه فرزندپروری استبدادی مادران با بعد شخصیتی برون‌گرایی E	۵۷
جدول (۴-۲۲) نتایج تحلیل واریانس (ANOVA) شیوه فرزندپروری استبدادی مادران با بعد شخصیت برون‌گرایی E	۵۸
جدول (۴-۲۳) مشخصه‌های افراد گروه نمونه برحسب شیوه فرزندپروری استبدادی مادران انعطاف‌پذیری یا باز بودن شخصیت	۵۸
جدول (۴-۲۴) نتایج تحلیل واریانس (ANOVA) شیوه فرزندپروری استبدادی مادران با بعد شخصیت برون‌گرایی	۵۹
جدول (۴-۲۵) مشخصه‌های افراد گروه نمونه برحسب شیوه فرزندپروری استبدادی مادران با بعد همسازی و توافق شخصیت	۵۹
جدول (۴-۲۶) نتایج تحلیل واریانس (ANOVA) شیوه فرزندپروری استبدادی مادران با بعد شخصیت همسازی و توافق	۶۰
جدول (۴-۲۷) مشخصه‌های افراد گروه نمونه برحسب شیوه فرزندپروری استبدادی مادران با مسئولیت‌پذیری یا وجدانی بودن شخصیت	۶۱
جدول (۴-۲۸) نتایج تحلیل واریانس (ANOVA) شیوه فرزندپروری استبدادی مادران با بعد شخصیت مسئولیت‌پذیری یا وجدانی بودن	۶۱
جدول (۴-۲۹) نتایج آزمون تعقیبی توکی (tukey) برای مقایسه دو جدول میانگین‌ها	۶۲
جدول (۴-۳۰) مشخصه‌های افراد گروه نمونه برحسب شیوه فرزندپروری مقتدرانه یا منطقی مادران با بعد شخصیت روان‌رنجورخویی یا عصبیت	۶۳

- جدول (۴-۳۱) نتایج تحلیل واریانس (ANOVA) شیوه فرزندپروری مقتدرانه یا منطقی مادران با بعد
 ۶۳ شخصیت روان رنجور خویی یا عصبیت
- جدول (۴-۳۲) مشخصه‌های افراد گروه نمونه بر حسب شیوه فرزندپروری مقتدرانه یا منطقی مادران با
 ۶۴ بعد شخصیت برون‌گرایی
- جدول (۴-۳۳) نتایج تحلیل واریانس (ANOVA) شیوه فرزندپروریمقتدرانه یا منطقی مادران با بعد
 ۶۵ شخصیت برون‌گرایی
- جدول (۴-۳۴) مشخصه‌های افراد گروه نمونه بر حسب شیوه فرزندپروری مقتدرانه مادران با بعد
 ۶۵ انعطاف‌پذیری یا باز بودن شخصیت
- جدول (۴-۳۵) نتایج تحلیل واریانس (ANOVA) شیوه فرزندپروری مقتدرانه یا منطقی مادران با بعد
 ۶۶ انعطاف‌پذیر یا باز بودن
- جدول (۴-۳۶) مشخصه‌های افراد گروه نمونه بر حسب شیوه فرزندپروری مقتدرانه مادران با بعد همسازی
 ۶۷ و توافق
- جدول (۴-۳۷) نتایج تحلیل واریانس (ANOVA) شیوه فرزندپروری مقتدرانه مادران با بعد شخصیت
 ۶۷ همسازی و توافق
- جدول (۴-۳۸) مشخصه‌های افراد گروه نمونه بر حسب شیوه فرزندپروری مقتدرانه مادران با بعد
 ۶۸ مسئولیت‌پذیر یا وجدانی بودن
- جدول (۴-۳۹) نتایج تحلیل واریانس (ANOVA) شیوه فرزندپروری مقتدرانه یا منطقی مادران با بعد
 ۶۹ مسئولیت‌پذیری یا وجدانی بودن
- جدول (۴-۴۰) مشخصه‌های افراد گروه نمونه بر حسب شیوه فرزندپروری آزادگذار مادران با بعد
 ۶۹ روان‌رنجور خویی شخصیت
- جدول (۴-۱۴) نتایج تحلیل واریانس (ANOVA) شیوه فرزندپروری استبدادی مادران با بعد برون‌گرایی
 ۷۰ شخصیت
- جدول (۴-۴۲) مشخصه‌های افراد گروه نمونه بر حسب شیوه فرزندپروری آزادگذار مادران با بعد
 ۷۰ شخصیتی برون‌گرایی

- جدول (۴-۴۳) نتایج تحلیل واریانس (ANOVA) شیوه فرزندپروری آزادگذار مادران با بعد برون‌گرایی
شخصیت..... ۷۱
- جدول (۴-۴۴) مشخصه‌های افراد گروه نمونه برحسب شیوه فرزندپروری آزادگذار مادران با انعطاف‌پذیری
یا باز بودن شخصیت..... ۷۲
- جدول (۴-۴۵) نتایج تحلیل واریانس (ANOVA) شیوه فرزندپروری آزادگذار مادران با بعد
انعطاف‌پذیری یا باز بودن..... ۷۲
- جدول (۴-۴۶) مشخصه‌های افراد گروه نمونه برحسب شیوه فرزندپروری آزادگذار مادران با بعد همسازی
و توافق..... ۷۳
- جدول (۴-۴۷) نتایج تحلیل واریانس (ANOVA) شیوه فرزندپروری آزادگذار مادران با بعد همسازی و
توافق..... ۷۴
- جدول (۴-۴۸) نتایج آزمون تعقیبی توکی (tukey) برای مقایسه دو جدول میانگین‌ها..... ۷۴
- جدول (۴-۴۹) مشخصه‌های افراد گروه نمونه برحسب شیوه فرزندپروری آزادگذار مادران با بعد
مسئولیت‌پذیری یا وجدانی بودن..... ۷۵
- جدول (۴-۵۰) نتایج تحلیل واریانس (ANOVA) شیوه فرزندپروری آزادگذار مادران با بعد
مسئولیت‌پذیری یا وجدانی بودن..... ۷۶

فصل اول

کلیات پژوهش

ماسن در بحث از آرمانهای فرهنگی و تربیت کودک می نویسد: روشهای تربیت کودک باید از دیدگاه فرهنگی مورد مطالعه قرار گیرند. فرهنگ های مختلف از کودک آرمانی، مفاهیم متفاوتی دارند و این مفاهیم تعیین کننده ی نحوه تربیت کودک محسوب می شوند. والدین متعصب مستعمره نیوانگلند^۱، معتقدند که کودکان اصولاً خودسرند و باید رام شوند. آنان کودکانشان را به شدت تنبیه می کردند، و کودکان هم معمولاً مطیع هستند. مادران بعضی از کشورها از جمله آمریکا خود را مسئول می دانند که کودکانشان را فعال و مستقل بار بیاورند و به آنان اتکای به خود و مهارتهای اجتماعی را بیاموزند. مادران ژاپنی وظیفه ی خود می دانند که کودکان را وابسته و وفادار به خود و سایر اعضای خانواده بار آورند (گنات^۲، ۱۹۹۷، ترجمه مشکى، ۱۳۷۷).

خانواده ای دیگر شیوه ای متفاوت با هر دو گروه اعمال می کند، این گروه ضمن احترام به فرزندان، رابطه گرم و صمیمی با آنها برقرار می کنند و با آنها رفتاری عاقلانه و منطقی دارند. با توجه به موارد مطروحه خانواده هایی که از شیوه های فرزند پروری متفاوتی استفاده می کنند از شخصیت های متفاوتی نیز برخوردارند شخصیت به صفات پایدار در طی زمان باز می گردد که از موقعیتی به موقعیت دیگر تغییر چندانی نکرده و به ماهیت وجودی فرد اشاره دارد. نظریه های مختلفی در مورد شخصیت وجود دارد که یکی از آنها نظریه پنج عاملی شخصیت است که به پنج عامل بزرگ شخصیت نیز معروف است، از سوی دو روانشناس ساکن ایالات متحده به نام کاستا و مک کری^۳، در اواخر دهه ۸۰ میلادی ارائه شد. دیگمن^۴ (۱۹۹۰) معتقد است که طرح پنج عاملی ساختار ویژگی های^۵ شخصیت را نشان می دهد و محصول چهار دهه تلاش و کوشش علمی در این زمینه است. پنج عامل اصلی یا بزرگ عبارتند از: نورووتیسیم^۶ (N) که عصبیت یا بی ثباتی هیجانی نیز نامیده شده، برونگرایی^۷، بازبودن به تجربه^۸ (O)، توافق^۹ (A) و وجدانی بودن^{۱۰} (C) (حق شناس، ۱۳۸۸). این نظریه شکل توسعه یافته نظریه آیزنک در مورد مورد شخصیت است. شخصیت را می توان شکل دهنده رفتار، رفتار و عادات هر فرد دانست.

بیان مسئله

یکی از نهاد های موثر در تربیت که نقش بی نظیری در مقایسه با سایر عوامل دارد، خانواده است به لحاظ این که اولین و طولانی ترین ارتباط را میان دو نسل به وجود می آورد (شرفی، ۱۳۸۷). خانواده نقش

¹ - new england

² - genat

³ - Costa & MacCrae

⁴ - Digman

⁵ - traits

⁶ - neuroticism

⁷ - explanatory

⁸ - openness to experience

⁹ - agreeableness

¹⁰ - conscientiousness

اهداف پژوهش

هدف کلی

هدف کلی تحقیق حاضر تعیین رابطه شیوه های فرزند پروری مادران با ابعاد شخصیتی آنان است.

اهداف جزئی

- تعیین میزان رابطه بین شیوه فرزند پروری استبدادی با بعد روان رنجور خویی.
- تعیین میزان رابطه بین شیوه فرزند پروری استبدادی با بعد توافق.
- تعیین میزان رابطه بین شیوه فرزند پروری استبدادی با بعد برون گرایی.
- تعیین میزان رابطه بین شیوه فرزند پروری استبدادی با بعد وجدانی بودن.
- تعیین میزان رابطه بین شیوه فرزند پروری استبدادی با بعد بازبودن به تجربه.
- تعیین میزان رابطه بین شیوه فرزند پروری سهلگیرانه با بعد روان رنجور خویی.
- تعیین میزان رابطه بین شیوه فرزند پروری سهلگیرانه با بعد توافق.
- تعیین میزان رابطه بین شیوه فرزند پروری سهلگیرانه با بعد برون گرایی.
- تعیین میزان رابطه بین شیوه فرزند پروری سهلگیرانه با بعد وجدانی بودن.
- تعیین میزان رابطه بین شیوه فرزند پروری سهلگیرانه با بعد باز بودن به تجربه.
- تعیین میزان رابطه بین شیوه فرزند پروری مقتدرانه با بعد روان رنجور خویی.
- تعیین میزان رابطه بین شیوه فرزند پروری مقتدرانه با بعد توافق.
- تعیین میزان رابطه بین شیوه فرزند پروری مقتدرانه با بعد برون گرایی.
- تعیین میزان رابطه بین شیوه فرزند پروری مقتدرانه با بعد وجدانی بودن.
- تعیین میزان رابطه بین شیوه فرزند پروری مقتدرانه با بعد باز بودن به تجربه.

فرضیه های تحقیق

فرضیه اصلی

بین شیوه های فرزند پروری مادران با ابعاد شخصیتی آنان رابطه وجود دارد.

فرضیه های فرعی

- بین شیوه فرزند پروری استبدادی با بعد روان رنجور خویی شخصیت رابطه وجود دارد.
- بین شیوه فرزند پروری استبدادی با بعد توافق شخصیت رابطه وجود دارد.
- بین شیوه فرزند پروری استبدادی با بعد برون گرایی شخصیت رابطه وجود دارد.
- بین شیوه فرزند پروری استبدادی با بعد وجدانی بودن شخصیت رابطه وجود دارد.